

1. Obiekt

KOŚCIÓŁPROTESTANCKI OBECNIE RZYM. KAT. P.W. ŚW "ANTONIEGO"

2. Czas powstania

1865 r., 1934 r.

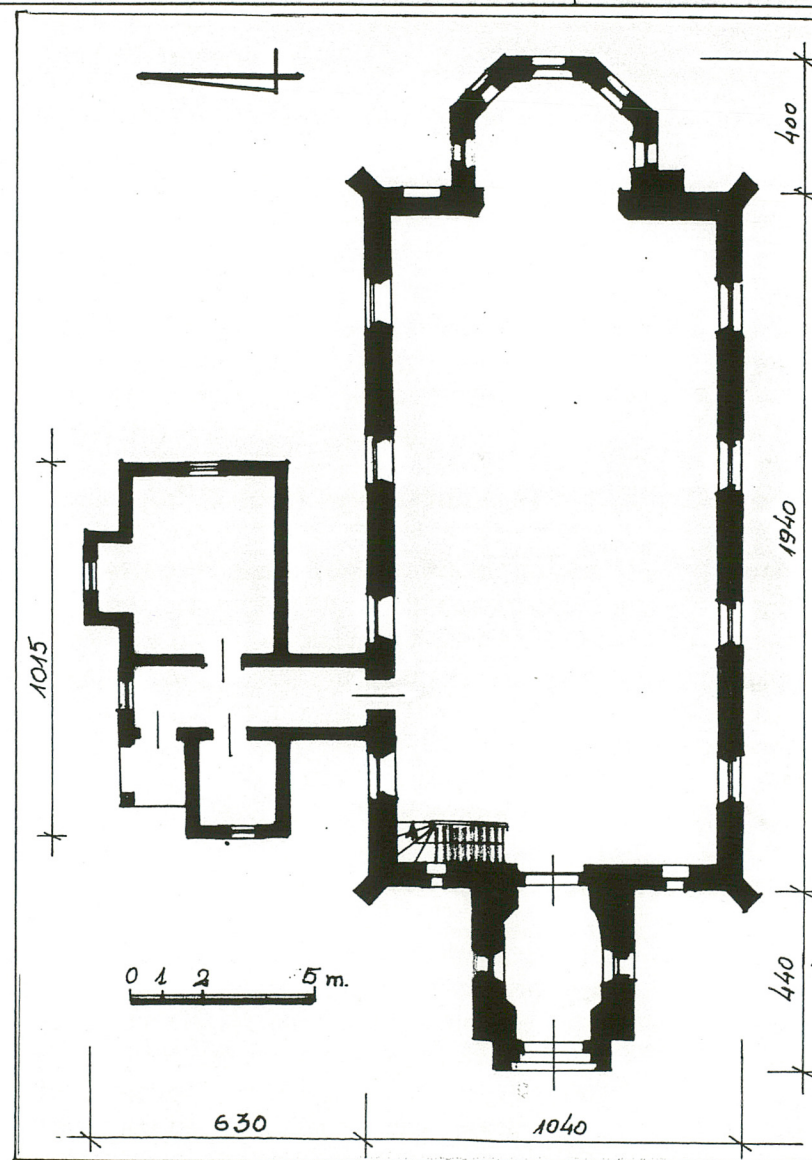
3. Miejscowość

SZCZECIN- WARSZEWO

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

Fasada

4. Adres

Szczecin-Warszewo

ul. Szczecińska

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo zachodniopomorskie

gmina Szczecin

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Warsowe, Warsow

Stettin

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo szczecińskie

gmina Szczecin

8. Właściciel i jego adres

Parafia rzym. kat. p.w. św. Antoniego w
Warszewie, ul. Szczecińska 14

9. Użytkownik i jego adres

Parafia rzym. kat. p.w. św. Antoniego w
Warszewie, ul. Szczecińska 14

10. Rejestr zabytków

Nr A-308 data 3.09.2007

Orientacja

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja. Kościół usytuowany jest w centralnej części dawnej wsi położonej na wysokiej skarpie nadodrzańskiej w znacznym oddaleniu od rzeki, po północnej stronie śródmieścia Szczecina. Otaczający świątynię teren ujęty od południa i północy dwoma ulicami jest pozostałością średniowiecznego planu wsi o kształcie owalnicy i osi podłużnej skierowanej ze wschodu na zachód. Kościół jest orientowany. Od strony wschodniej parcela kościelna graniczy z dawną zabudową wiejską. Po stronie zachodniej i południowej wokół kościoła rosną drzewa iglaste i stoi kamienna kapliczka, natomiast pierwotnie znajdował się tu cmentarz przeniesiony w połowie XIX w. na południowo zachodni kraniec wsi.

Materiał. Kościół posadowiony na fundamentach z kamieni granitowych, zbudowany jest z cegły maszynowej w wiązaniu blokowym. Elewacje pozostawione w fakturze cegły, wnętrze nawy otynkowane tynkami wapienno cementowymi, ościeża okien pozostawione w cegle (po remoncie wykonanym po 2000 r.). Ściany wieży ceglane. Mury zakrystii wzniesione (w 1994 r.) z cegły produkowanej współcześnie.

Sklepienia i stropy. Wnętrze apsydy i kruchty podwieżowej przykryte są sklepieniami krzyżowymi, murowanym z cegły i otynkowanymi. Wnętrze nawy przykryte jest nagim stropem belkowym odeskowanym. Belki ułożone poprzecznie względem osi kościoła są oryginalne, odeskowanie wymienione po 2000 r. Wieżba dachowa i pokrycie dachu. Wieżba dachowa drewniana o bardzo oryginalnej konstrukcji złożonej z trzech więzarów związanymi długą belką i skrzyżowanymi zastrzałami. Zastrzały wykonane zostały z belek stropowych, o czym świadczą wycięcia na deski i sfazowane narożniki. Dach pokryty jest dachówką karpiońską ułożoną w koronkę. Dach wieży przykryty jest blachą cynkową.

Schody prowadzące na emporę organową drewniane, jednobiegowe. W wieży schody drewniane jednobiegowe.

Posadzki i podłogi. Posadzka z terrakoty, założona po 2000 r. Na poddaszu podłoga z desek.

Stolarka drzwi. W wejściu głównym stolarka drewniana, dwuskrzydłowa z nadświetlem. Drzwi płycinowe z okuciami, zrekonstruowane w 2002 r.

Stolarka okien. W oknach ceglane laski i witraże w ołowianych szceblinkach, wzmocnione wiatrownicami, wykonane w latach siedemdziesiątych XX w.

Rzut. Kościół założony jest na planie prostokąta z korpusem o wymiarach 19,40 x 10,40, z pięcioboczną apsydą przy elewacji wschodniej i kwadratową w rzucie wieżą przy elewacji zachodniej. Do północnej elewacji korpusu przylega zakrystia odsunięta od nawy i połączona z nią krótką szczytą.

Bryła. Kościół składa się z czterech członów o różnych wysokościach. Korpus jednoprzestrzenny, przykryty dachem dwuspadowym. Apsyda niższa od korpusu przykryta dachem pięciopółaciowym, wieża góruje nad całością. Jest trójkondygnacyjna, zwieńczona wysmukłym stożkowym hełmem. Zakrystia niższa od korpusu, przykryta dachem dwuspadowym.

Elewacje podłużne korpusu rozwiązane są symetrycznie. Podzielone rytmem czterech ostrołukowych okien z profilowanymi uskokowo ościeżami z laskowaniem. Okna dwudzielne z rozetami w podłuczach. Elewacje zwieńczone fryzami z cegieł ułożonych na skos i profilowanymi gzymsami przechodzącymi na elewacje zachodnie, zakończone są połówkami trójkątnych szczytów.

C.d. załącznik nr 1.

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu

Istniejący kościół zbudowano w 1865 r. jako świątynię protestancką, na miejscu starszych budowli, z czasów średniowiecza i z pocz. XVIII w. Po raz pierwszy w źródłach kościół w Warszawie, wówczas katolicki, odnotowano w 1261 r., kiedy książę Bogusław IV przekazał patronat kolegiacie NMP w Szczecinie. W 1282 r. książę zatwierdził dotację dla kościoła w wysokości 4 włók ziemi "cum donatione ecclesie". W 1289 r., kolegiata zrzekła się patronatu na rzecz zakonu cysterek ze Szczecina, za odszkodowaniem w wysokości 10 M z mennicy książęcej. Stało się tak z uwagi na to, że cysterki szczecińskie posiadały duże udziały w Warszawie (pierwszego nadania dla cysterek obejmującego 48 włók ziemi, dokonał książę Barnim I. w 1261 r.). W 1529 r. 6 mórg ziemi należącej do kościoła dzierżawiła rodzina Hansa Bredowa. Warszewo pozostawało współwłasnością cysterek do czasów reformacji. Po reformacji kościelne dobra włączono do domeny książęcej, a następnie państwowej. Po 1534 r. kościół przystosowano do liturgii ewangelickiej. Na pocz. XVIII w. średniowieczną budowlę wymieniono na nową w konstrukcji szachulcowej. Kościół był filią parafii w Gołęczynie. W XIX w. Warszewo już jako wieś chłopska znacznie się rozwinęła. W 1863 r. miejscowa gmina protestancka miała na swym koncie 10300 talarów w papierach wartościowych i 80 mórg ziemi. Wieś w tym czasie liczyła 488 mieszkańców, 154 rodziny i 59 domów. Do Warszawy należało 6 młynów wodnych. W 1864 r. zapadła decyzja o rozbiórce starego kościoła i budowie nowego, który wzniesiono rok później. Pracami rozbiórkowymi kierował inspektor budowlany Thorner. Ze starego kościoła pozostawiono dzwon z 1702 r., odlany przez J.H. Schmidta.

c.d. załącznik nr 1

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne Obiekt sakralny	17. Użytkowanie obecne Obiekt sakralny-
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>Po przejściu kościoła, w 1945 r., przez parafię katolicką dostosowano wnętrze do nowej liturgii. W 1947 r. naprawiono dach i oszklono okna. W 1949 r. pomalowano ściany we wnętrzu i ufundowano ołtarze Najświętszego Serca Pana Jezusa i Matki Bożej. W 1951 r. kupiono obraz Matki Bożej Łaskawej. W 1954 r. odnowiono ołtarz gł. i wykonano betonowe stopnie przy apsydzie. W latach siedemdziesiątych XX w. (za kadencji ks. Zygmunta Wichrowskiego 15.06 1975-12.X 1987), usunięto domek portalowy przy wejściu głównym, w apsydzie zamurowano okna, pomalowano ściany i strop, w oknach założono witraże projektu W. Ostrzołka z Katowic, który wykonał również stacje "Drogi Krzyżowej". W 1989 r. wybudowano kapliczkę Matki Boskiej po zach. stronie koś. wg. projektu Jolanty Praisner i Grzegorza Bardzieja. Za kadencji księdza Kamińskiego (1994-2000), mgr. inż. Maciej Płotkowiak wykonał projekt budowy zakrystii po północnej stronie elewacji. Zakrystię wybudowano w 1994 r. przekuwając w ścianie północnej przejście zakończone łukiem odcinkowym. W 1999 r. przełożono pokrycie dachu, oczyszczono farby olejnej emporę organową, uruchomiono zegar na wieży. Rozpoczęto remont organów, które prowadził organmistrz Krzysztof Krzykowski ze Szczecina. Ufundowano nowe ławki. Duże zakresy prac wykonano za kadencji obecnego proboszcza ks. Dariusza Knapika (od 2000 r). Przywrócono okna w prezbiterium zakładając w nich witraże wykonane w pracowni Kośmickiego z Poznania, wymieniono odeskowanie stropu, pozostawiając oryginalne belki, skuto tynki we wnętrzu wraz z izolacjami z lepiku, osuszono mury przy pomocy metody iniekcji. Następnie ściany otynkowano, za wyjątkiem ościeży okien, które pozostawiono w cegle. Wymieniono posadzki, założono nowe schody przed apsydą. Wykonano nowy ołtarz, ambonkę i chrzcielnicę z wapienia pińczowskiego wg. projektu St. Kokolusa ze Szczecina. Konserwator T. Makulec ze Szczecina zakonserwował obrazy: Sw. Antoniego, Matki Bożej oraz Chrystusa Miłosiernego. Ten sam autor wykonał kopię obrazu włoskiego mistrza "Ukrzyżowanie". Wykonano nowe konfesjonały, nowe drzwi w wejściu głównym i kutą kratę w przejściu z kruchty podwieżowej do nawy. W latach 1994 - 2006 uporządkowano teren wokół kościoła, zakładając m.in. nowe chodniki.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Stan zachowania wszystkich elementów kościoła dobry.</p>	
		<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Kościół kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków. Jest bowiem jednym z najwcześniejszych obiektów sakralnych na Pomorzu wzniesionych w stylu neogotyckim, nawiązującym do tradycji miejscowego budownictwa gotyckiego. Dominuje w krajobrazie miejscowości, stanowiąc ważny element pierwotnego, wiejskiego charakteru Warszewa. Jest budowlą zadbaną, na bieżąco remontowaną.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Akta Policji Budowlanej z 1934 r. WAP Szczecin nr.
W aktach zamieszczona jest inwentaryzacja kościoła z 1865 r. oraz
projekt przebudowy wieży z 1934 r.

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst mgr. Kazimiera Kalita Skwirzyńska II 2007 r.

imię, nazwisko, data, podpis

K. Kalita Skwirzyńska

plany, rysunki K. Kalita Skwirzyńska, Szczecin 2007r.

imię, nazwisko, data, podpis

K. Kalita Skwirzyńska

zdjęcia fotogr. WUOZ Szczecin I 2007 r.

imię, nazwisko, data, podpis

K. Kalita Skwirzyńska

miejsce przechowywania negatywów WUOZ Szczecin

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

22. Biblioteka

- Białecki T., Turek Kwiatkowska L., Szczecin Stary i nowy, Szczecin
- Berghaus H., Landbuch des Herzogthums Pommern und Rugen. Anklam 1865 II Th. II B., s. 1823, 24.
- Hoogeweg, Die Stifter und Kloster der Provinz Pommern Stettin 1925. s. 493, 564.
- Lemcke H., Die Bau und Kunstdenkmaler des Regierungsbezirks Stettin, Bd. II. Der Kreis Randow. Stettin 1901, s. 145.
- K. Maronn, Dorfkirchen im Umfeld von Stettin. Lubeck 2004, s. 70
- M. Łuczak, Szczecin - Warszewo, Szczecin 2007 r

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Widok kościoła od strony zachodniej z 1887 r. w: portal "Sedina Szczecin"

Widok kościoła od strony zachodniej z końca XIX w w: portal "Sedina Szczecin"

Widok kościoła od strony zachodniej z lat trzydziestych XX w w: portal "Sedina Szczecin"

Widok kościoła sprzed 1945 r. w: portal "Sedina Szczecin"

Widoki kościoła z. XIX w. oraz sprzed 1945 r., oraz odbitki z akt ANB w zbiorach M. Łuczaka ze Szczecina.

27. Załączniki

1. Miejscowość SZCZECIN WARSZEWO	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Kościół p.w. św. Antoniego	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) C. d. tekstu, fotografie.
-------------------------------------	--	---

C.d. p.12.

Dalsze dzwony ufundowano dla kościoła w 1890 r. , a następnie w 1925 r., kiedy również ufundowano zegar na wieży. Wieża kościoła z 1865 r. była wyższa od obecnej o jedną kondygnację, a elewacje korpusu zwieńczone były szczytami schodkowymi. Z uwagi na zagrożenie zawalenia się zbyt wysokiej i smukłej wieży, w 1934 r. podjęto decyzję o jej obniżeniu o jedną kondygnację. Projekt obniżenia wykonał szczeciński architekt R. Ostermaier, który zaprojektował również przemurowanie schodkowych szczytów na proste trójkątne, oraz zamurował wejście w elewacji wschodniej przenosząc prowizoryczną zakrystię z narożnika płn. wsch. pod emporę organową. Projekt został zrealizowany, jednak z pewnymi zmianami wystroju drugiej kondygnacji wieży, gdzie w miejsce pojedynczych okien wprowadzono szerokie blendy z otworami szczelinowymi.

15 października 1945 r. świątynię przejęła parafia katolicka. Po poświęceniu nadano kościołowi wezwanie Matki Boskiej Zwycięskiej. Początkowo kościół podlegał parafii Królowej Korony Polskiej w Szczecinie. W 1948 r. ustanowiono tu parafię św. Antoniego z filią p.w. Matki Bolesnej w Szczecinie Osowie.

Kościół neogotycki.

C.d. p. 13

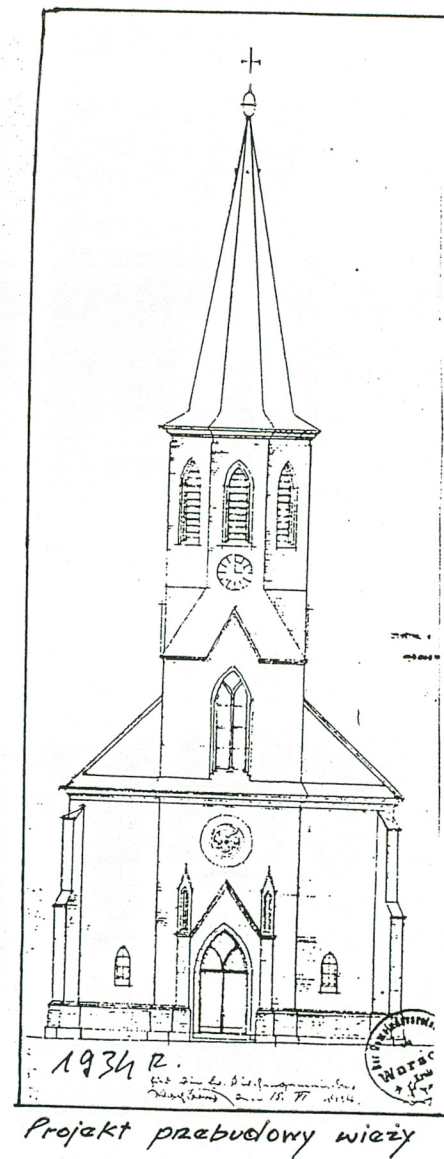
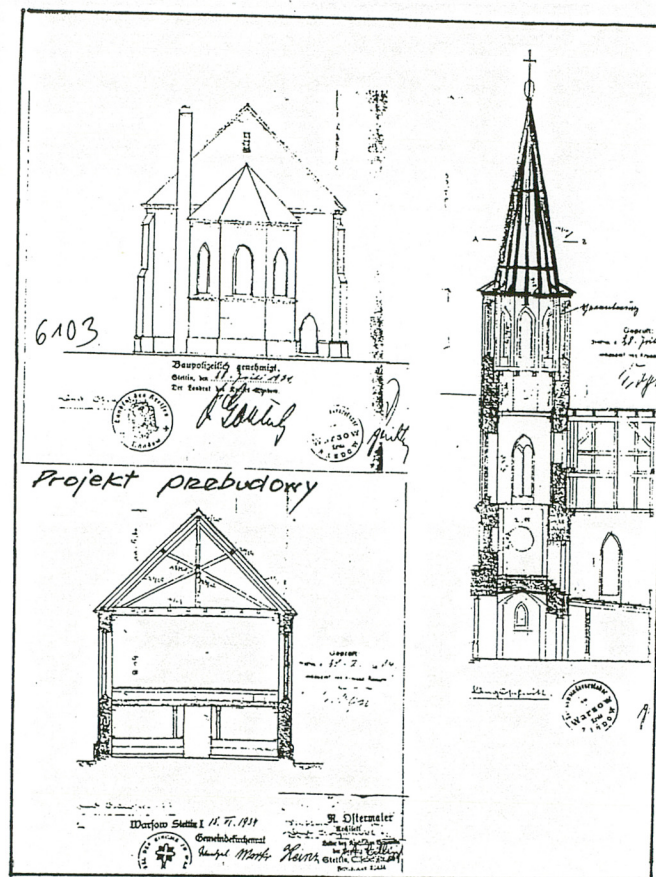
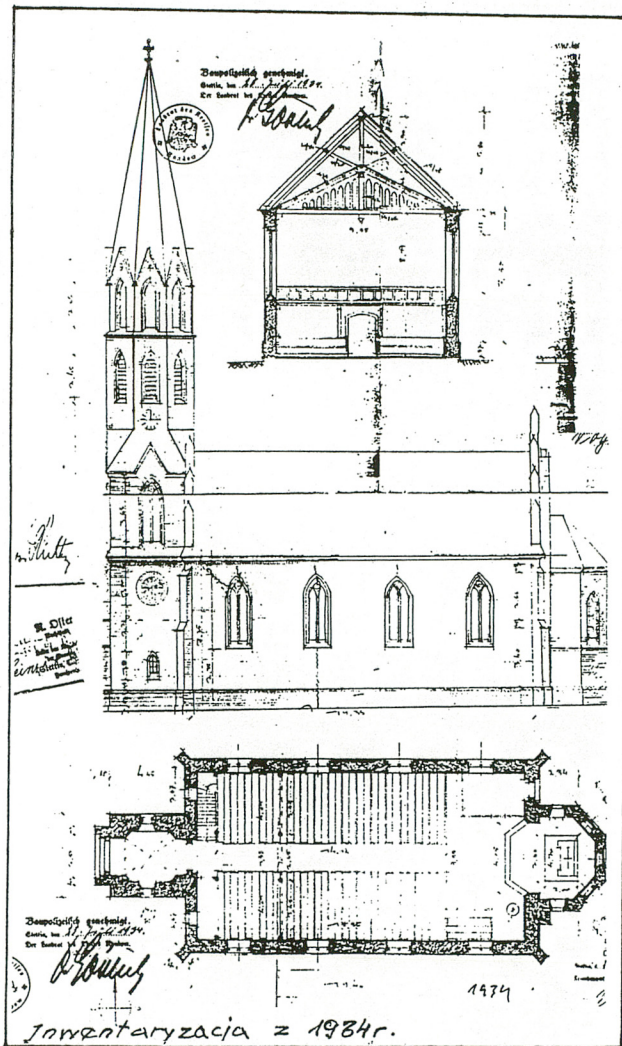
Elewacje prezbiterium podzielone są w połowie wysokości gzymsem kordonowym. Przyziemie bezokienne, nad gzymsem pięć ostrołukowych, wąskich okien. W przyziemiu elewacji wsch. , przy narożniku płn. zamurowane ostrołukowe wejście. Elewacje prezbiterium zakończone fryzem i gzymsem rozwiązanymi analogicznie jak na korpusie. Naroża korpusu ujęte jednouskokowymi przyporami. W ścianie zachodniej korpusu, po obu stronach wieży wąskie okienka ostrołukowe. Elewacje wieży rozwiązane odmiennie na każdym poziomie. Na osi fasady zachodniej w przyziemiu ostrołukowy portal, a nad nim okulus. W ścianach bocznych okienka ostrołukowe, a nad nimi również okulusy, wypełnione maswerkami. Pierwsza kondygnacja zakończona gzymsem na poziomie gzymsu korpusu. Elewacje drugiej kondygnacji dzielą ostrołukowe blendy z podwójnymi okienkami szczelinowymi. Blendy zakończone są trójkątnymi szczycikami, umieszczonymi już w murach wieży. Narożniki podstawy wieży są ścięte przechodząc wyżej w formę ośmioboku. Nad szczycikami umieszczone są tarcze zegarowe, w elewacji wschodniej umieszczone jest tondo. Elewacje ostatniej kondygnacji podzielone są przemiennie ostrołukowymi blendami i prostokątnymi oknami umieszczonymi w ostrołukowych blendach. Całość wieńczy stożkowy hełm, załamany u podstawy i mocno wysunięty poza lico murów wieży, tworząc okap.

Wnętrze. Jednoprzestrzenne, przykryte stropem belkowym z pięcioma belkami opartymi na ścianach podłużnych, odeskowanym od strony poddasza. Ściany otynkowane i pomalowane na biało, poza ościeżami wejść i okien pozostawionych w cegle. Wnętrze prezbiterium otwarte do nawy szeroką ostrołukową arkadą. Przy ścianie zachodniej empora organowa wsparta na czterech drewnianych słupach. Pod emporą , na osi ściany zachodniej wejście do wnętrza zakończone łukiem odcinkowym, po stronie północnej wejścia schody prowadzące na emporę organową i wyżej do wnętrza wieży.

C.d. załącznik nr 2

Wkładkę założył: mgr. Kazimiera Kalita Skwirzyńska, 2007
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: WUOZ Szczecin

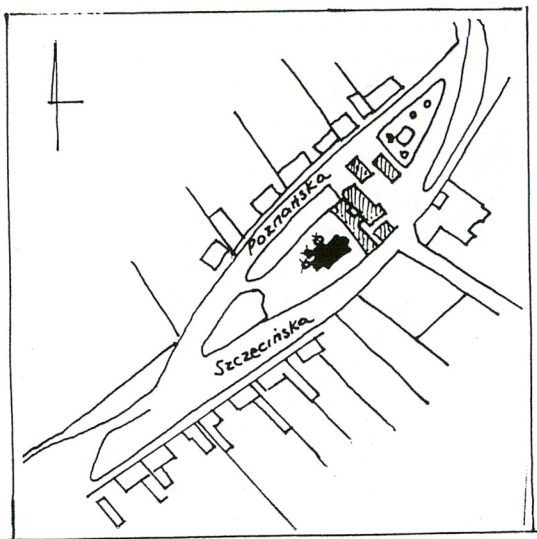

1. Miejscowość Szczecin -Warszewo	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Kościół p.w. św. Antoniego	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) c.d. tekstu, foto
--------------------------------------	--	---

c.d. p. 13

Wyposażenie. Z historycznego wyposażenia zachowała się tylko empora organowa, instrument muzyczny i dzwon żeliwny z 1925 r. (losy dzwonów z 1702 i 1890 r. są nieznane). Cennym dziełem jest również obraz św. Antoniego, namalowany przez siostrę Wierzbicką z Wilna w 1935 r. Obraz ufundowany przez ks. Michała Sopoćko dla prałata Antoniego Borowskiego, prof. Uniwersytetu Warszawskiego, przewieźli do Szczecina repatrianci z Wilna. Pozostałe elementy wyposażenia pochodzą z 2 poł. XX w. Są to: witraże i "Droga Krzyżowa", autorstwa W. Ostrzołka z Katowic, witraże z warsztatu Kośmickiego z Poznania, ławki, konfesjonały, ołtarz, chrzcielnica i ambonka wykonane w okresie 2000 - 2003 r.

Instalacje: Elektryczna, wod.kan, c.o.

Widok od strony pld.zach.

Wkładkę założył: mgr. K.Kalita Skwirzyńska, luty 2007 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: WUOZ Szczecin.

Wieża, widok od pld. zach.

Elewacja południowa

Widok na apsydę

Widok od pñ. zach.

1. Miejscowość SZCZECIN WARSZEWO	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Kościół p.w. św. Antoniego	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) foto
-------------------------------------	--	--

Elewacja północna korpusu i zakrystia

Elewacja północna

Wkładkę założył: mgr. Kazimiera Kalita Skwirzyńska, 2007
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: WOSOZ w Szczecinie

Wnętrze apsydy

Wnętrze nawy z widokiem na apsydę

Nawa z widokiem na ścianę zach.

1. Miejscowość SZCZECIN WARSZEWO	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Kościół p.w. św. Antoniego	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) foto
-------------------------------------	--	--

Wnętrze, widokna ścianę pld.

Kruchta podwieżowa z wejściem gł.

Wkładkę założył: mgr. Kazimiera Kalita Skwirzyńska, 22007
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: WOSOZ w Szczecinie

Obraz św. Franciszka

Stacja „Drogi Krzyżowej”

1. Miejscowość SZCZECIN WARSZEWO	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Kościół p.w. św. Antoniego	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) foto
-------------------------------------	--	--

Nowy konfesjonał

Schody w wieży

Wkładkę założył: mgr. Kazimiera Kalita Skwirzyńska, 22007
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: WOSOZ w Szczecinie

Wieżba dachowa